

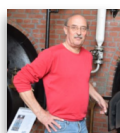
Nieuwsbrief nr. 64

Beste Lezer,

In deze nieuwsbrief starten we met 'n beschrijving van de geschiedenis van Appeltern, het dorp waar "De Tuut" is gevestigd. Deze beschrijving zal meerdere Nieuwsbrieven beslaan.

Over de auteur:

Deze geschiedenis is beschreven door een van onze vrijwilligers van "De Tuut": Joep van den Brink, een amateur, géén historicus. Een amateur die de geschiedenis bemint (amare = houden van) en die steunt op de schouders van onderzoekers, archeologen, historici en deskundigen als Van Heijningen, Pons, Deurloo, Van der Ven, Reijnen en vele anderen. Om u als lezer een omgevallen boekenkast te besparen is er een selectie gemaakt uit de beschikbare kennis. Een selectie is altijd subjectief. De auteur heeft een voorkeur voor vooruitgang, voor dat wat de geschiedenis ons gebracht heeft en niet voor wat de geschiedenis ons ontnomen heeft, dus dat wat verloren is gegaan.

Appeltern: hoe het allemaal begon.

Het ontstaan van Het Land van Maas en Waal, de prehistorie, de menselijke occupatie en de landschapsvorming door de mens.

Een korte inleiding:

In dit artikel wordt de wordingsgeschiedenis en de ontwikkeling van Het Land van Maas en Waal in het algemeen en de geschiedenis van Appeltern in het bijzonder in vogelvlucht geschetst. Het verhaal begint ongeveer 10.000 jaar geleden en gaat met zevenmijlslarzen door de tijd naar het Maas en Waal van nu.

Geïnteresseerd?

Bij dit verhaal hoort een overzicht van de belangrijkste bronnen. Voor wie meer wil weten over de interessante geschiedenis van het Land van Maas en Waal verwijzen we kortheidshalve naar onderstaande bronnenlijst op pagina 3.

In de loop van dit jaar verschijnt waarschijnlijk **Een ode aan Appeltern**, een boekje over de geschiedenis van Appeltern. Bent u geïnteresseerd, let dan de nieuwsbrief van De Tuut. In een van de volgende nieuwsbrieven komt daarover meer informatie.

1. 10.000 jaar geleden.

Het verhaal begint ongeveer 8.000 jaar voor het begin van de jaartelling, de tijd waarvan we sporen van de eerste mensen in Maas en Waal hebben teruggevonden. Wellicht zijn er al eerder mensen in Maas en Waal geweest, maar daarvan zijn nog geen sporen gevonden, ook al is de homo sapiens al meer dan 40.000 jaar actief in West Europa. Er is nog veel te ontdekken. Onze kennis is nog hoogst fragmentarisch. Bij het graven van de forellenvijvers te Bergharen zijn resten van een werkplaats, waar vuursteen bewerkt werd en een aantal vuurkuilen gevonden. Die sporen wijzen er op dat een groep van rondreizende jager-verzamelaars ongeveer 10.000 jaar geleden de plek heeft aangedaan die we nu kennen als Bergharen. Voor hen een ideale plek, op de grens van hoog en laag, met water en dus vis, en bossen met wild in de buurt. Het zijn mensen uit de steentijd, die nog geen metaal kenden, maar bepaald niet primitief waren. Hun gereedschappen en werktuigen van steen waren voor die tijd hoog ontwikkeld en het waren goede jagers die ook groot wild wisten te doden.

We denken vaak dat het in die tijd tobben geweest moet zijn, maar niets is minder waar. Jager-verzamelaars zijn veel minder tijd kwijt aan het bij elkaar scharrelen van hun levensonderhoud dan landbouwers. Een paar uur per dag is genoeg. Jagen met pijl en boog en een lans op groot wild als de oeros is een riskante sport. Toch wijst archeologisch onderzoek er niet op dat zij vaker onder de hoeven van een oeros kwamen dan wij onder een autobus. Ook in de millennia daarna hebben mensen af en toe Maas en Waal bezocht. Sporen daarvan zijn gevonden in Ewijk, Winssen en bij Wijchen. Uit Bergharen stammen sporen van menselijke activiteit (een vuurkuil en klokbekeerd aardewerk) uit het laat neolithicum (2.400 – 2.100 voor het begin van de jaartelling) die wijzen op bewoning. Bij de bouw van de RK kerk te Batenburg is er een neolithisch graf gevonden in de vorm van een holle boomstam met daarin de stoffelijke resten van vijf mensen. Mogelijk stamt de blauwe steen in Batenburg, die ligt op de hoek van de Grote Straat, ook uit het neolithicum. Het heeft daarna nog vele duizenden jaren geduurd voordat in Maas en Waal zich definitief mensen vestigden.

Het gebied was dus lang woest en leeg. De rivieren slingerden zich door het land en verlegden regelmatig hun loop omdat door aangevoerd zand en grind de bedding steeds hoger kwam te liggen, meestal bij hoog water. Soms brak de rivier door de oeverwal en vormde daarbij diepe gaten, oeverwaldoorbraken of crevasses genoemd. Het Spikswiel dicht bij Appeltern is daarvan een voorbeeld.

Deze oeverwaldoorbraken worden gekenmerkt door een waaier van zand aan het andere einde. De akker tussen het Spikswiel en de wetering is zo'n zanderig terrein dat doorloopt tot aan de Elberseweg. Vlechtende rivieren heet dat verschijnsel van vrij stromende rivieren die steeds hun loop verleggen. Stel je het landschap daarbij voor als een vlakte van zand en grind, met her en der boomgroepen en zandduinen, afgewisseld met waterplassen en stukken moeras. Een eldorado voor wild.

2. Tussen 2.000 en 4.000 jaar geleden.

We weten niet wanneer zich voor het eerst permanent mensen vestigden in Maas en Waal. Vermoedelijk was dat tussen 2000 en 1000 voor onze jaartelling. Van de Romeinse geschiedschrijvers weten we dat het gebied in het jaar 12 voor Christus bewoond was en wel door een volk dat door de Romeinen Batavieren werd genoemd. De Batavieren zijn vooral bekend van de boomstammen waarmee ze de Rijn afzakten en het verdubbelen van hun vrouwen.

Als je de Romeinse geschiedschrijvers mag geloven heeft, bij een veldslag in het jaar 53, Julius Caesar hoogstpersoonlijk duizenden bewoners van Maas en Waal over de kling gejaagd. Sporen van die slag zijn gevonden bij Maren-Kessel, op de huidige zuidoever van de Maas. In die tijd had de rivier echter een zuidelijker bedding. De beroemde slag heeft dus plaatsgevonden in het toenmalige Maas en Waal.

Vanaf het moment dat zich permanent mensen vestigden in Maas en Waal zijn ze het gebied naar hun hand gaan zetten. Bossen werden gekapt, akkers werden aangelegd en slootjes werden gegraven. De eerste huizen, gemaakt van hout, riet en klei verzezen en voor het eerst werden dieren gedomesticeerd. De eerste permanente nederzettingen ontstonden, met landbouwers, vissers, pottenbakkers en zelfs smeden. De mens werd langzaam een factor van betekenis in Maas en Waal.

3. De eerste nederzettingen lagen aan het Wijchens Maasje.

Een van de armen van de Maas liep van Wijchen, diagonaal door Maas en Waal, naar Dreumel. Deze Maasarm was tot in de Romeinse tijd bevaarbaar. Nu is die arm door verlanding bijna geheel verdwenen. Het ven bij Wijchen is hiervan het laatste restant. De oorspronkelijke loop is terug te vinden in het landschap. Het zijn nu de laagst gelegen delen van Maas en Waal. Hier, in Appeltern, zie je die laagte daar waar de Walstraat overgaat in de Mekkersteeg. Vermoed wordt dat ook op de hoek van de Dijkgraaf, de Leeuwweg en de Noord- Zuid een dergelijke nederzetting heeft gelegen.

(Wordt vervolgd in de volgende nieuwsbrief)

De belangrijkste bronnen:

- Atlas van Nederland in het Holoceen, Landschap en bewoning vanaf de laatste ijstijd tot nu.
- De geologie, de bodemvorming en de waterstaatkundige ontwikkeling van Het Land van Maas en Waal en een gedeelte van Het Rijk van Nijmegen. L.J. Pons 1957
- Archeologisch onderzoek in Beneden Leeuwen, vindplaats 'De Ret', gemeente West Maas en Waal. W.K. Vos
- Vissen in het verleden van Bergharen, Archeologisch onderzoek van de prehistorische en Middeleeuwse bewoningsresten aan Dorpsstraat 35 te Bergharen, gemeente Wijchen. Ivo Hermesen
- Een Romeins grafveld aan de voet van de Molenberg, Gemeente Wijchen
- Grote Historische topografische atlas, ca. 1905, Gelderland.
- Wat was waar, historischecartografie.nl
- Topografische kaart, opname 1821
- Stedelijke nederzettingen in Nederland tot de Franse tijd. J.G. Wegner
- Typologie van landelijke nederzettingen in Nederland. Drs. W. Wolters
- Atlas van de verstedelijking in Nederland

Vanaf 1 mei bij De Tuut: tentoonstelling 'De stoommachine die de wereld veranderde'.

Stoommachines, zijn die er nog? Zeker wel! Een groot deel van onze elektriciteit wordt nog steeds gemaakt met stoom.

De stoommachine veranderde ons leven tot op de dag van vandaag. Zonder elektriciteit (gemaakt door stoomturbines) kunnen we ons ons dagelijkse leven niet meer voorstellen.

Kom kijken bij De Tuut, hoe de stoommachine ons leven veranderde, wat hij aan goeds bracht en wat de schaduwzijden zijn van die techniek.

De thematentoonstelling is open vanaf 1 mei. Dagelijks van dinsdag t/m zondag van 11:00 tot 16:00 uur.

De mens achter De Tuut.

Interview met hoofdmachinist en hoofd technisch beheer van Stoomgemaal De Tuut.

Mijn naam is Harry Jas, ik ben 62 jaar, gehuwd en de trotse vader van 2 kinderen.

Na mijn opleiding tot scheepswerktuigkundige begon mijn carrière bij Nedlloyd Rederijdiensten op de grotere containerschepen. In die functie heb ik alle wereldzeeën bevaren, hoofdzakelijk op Zuid Afrika en van Gotenburg tot Tokio, deden wij alles aan wat daar tussen ligt.

Zo'n containerschip was volledig selfsupporting, wat inhoudt dat er aan boord voldoende deskundigheid was om het schip varende te houden.

Na de tijd op zee kreeg ik een functie in de energiecentrale van Akzo Nobel in Arnhem, waar ik ben begonnen als werktuigkundige van de wacht. Dit heb ik van 1984 tot 2002 gedaan, waarna ik de algemene leiding over de energiecentrale kreeg. Van 2010 tot 2016 heb ik als energy en utility engineer gewerkt bij eveneens AkzoNobel.

Ja, en hoe kom je na zo'n mondiale functie nou bij De Tuut terecht? Ik wilde, na mijn pensionering, graag wat in mijn eigen richting blijven doen en keek dus uit naar iets wat met stoom te maken had.

De meeste mensen weten niet dat in de moderne energiecentrales elektriciteit met stoom wordt opgewekt. Vandaar dat ik via internet iets in die richting zocht. Zo kwam ik bij De Tuut terecht, waar ik tijdens een stoomweekend werd ingezet bij de ketels en de stoommachines. Door de samenwerking met de andere deskundige vrijwilligers werd ik goed en snel ingewerkt. Ervaring deed ik echter niet allen in dat stoomweekend op. Ook heb ik het Technisch Handboek van begin tot eind doorgenomen en heb de interne cursussen tot machinist en stoker gevolgd.

Om misverstanden te voorkomen: in het verleden werkte ik met stoomturbines en nu met stoommachines, vandaar dat deze extra cursus geen overbodige luxe was.

Op het moment dat ik aantrad gaf de, op dat moment in functie zijnde, hoofdmachinist aan zijn functie aan de wilgen te willen hangen en vroeg het "Technisch Hart" mij zijn taak over te nemen. Dat was per 01-01-2019.

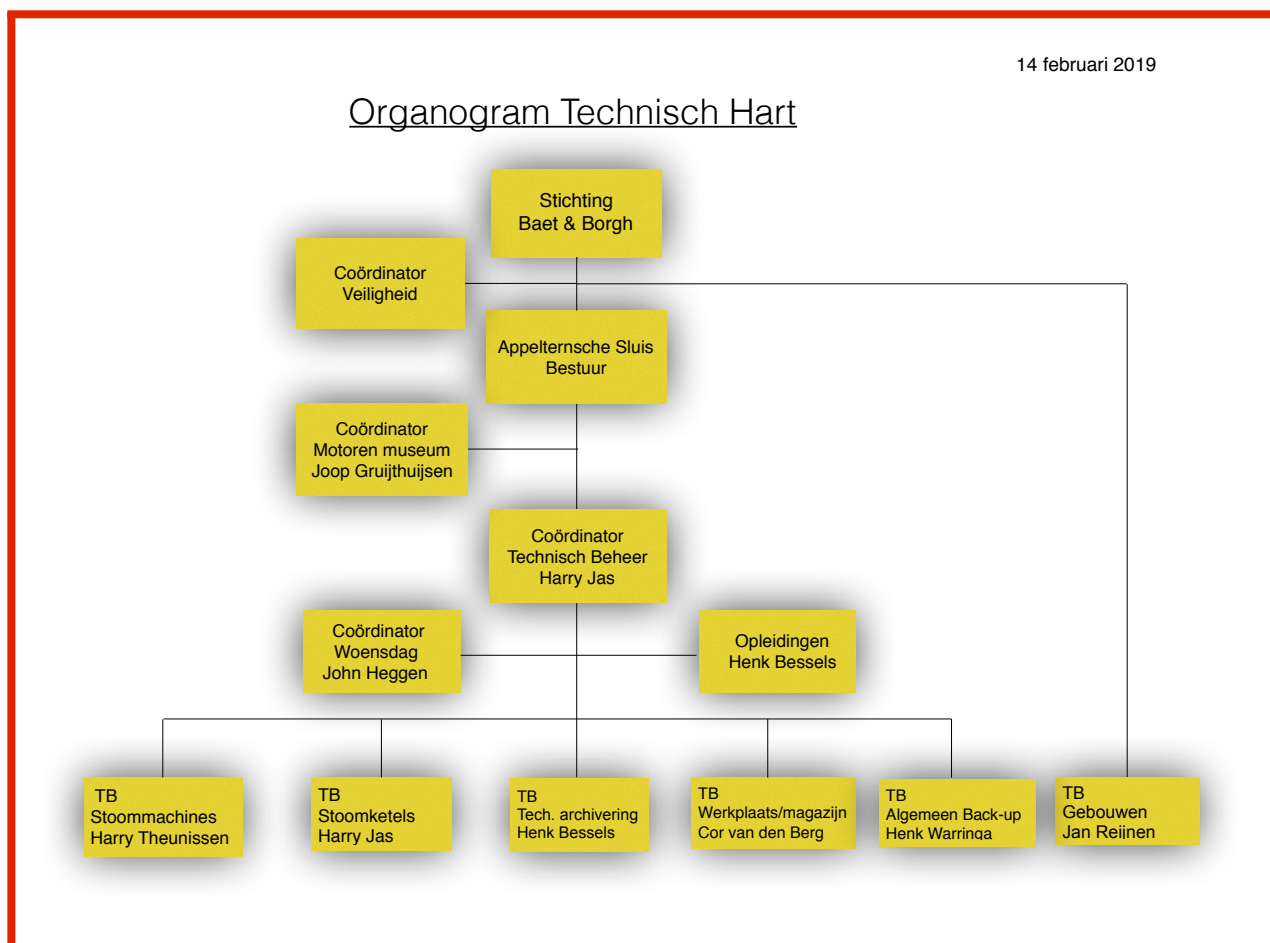
Deze functie houdt o.a. in dat ik de contacten onderhoud tussen de woensdagavond- en de donderdagploeg en de technische werkzaamheden en keuringen binnen de Tuut coördineer.

Als hoofdmachinist nemen we met de andere vrijwilligers, afhankelijk van hun beschikbaarheid, per keer de verantwoordelijkheid op ons om tijdens de stoomweekenden als stoker of als machinist aanwezig te zijn.

Het bindende element van de vrijwilligers is de voorliefde voor stoom. Dit is de basis en daarop stoelt ook de toekomst van De Tuut. Samen proberen we de huidige installatie zo goed mogelijk in stand te houden en haar er zo aantrekkelijk mogelijk te laten uitzien. De bezoekers moeten direct zien dat wij er met hart en ziel voor gaan en proberen alles in originele staat te houden, liefst met gebruik van de originele onderdelen.

Al met al heb ik, en ik denk met mij eveneens de overige vrijwilligers een zinvolle besteding van onze vrije tijd gevonden door met hart en ziel te werken aan het herstel en in stand houden van historische erfgoed. Daarnaast is voor mij het sociale aspect in de omgang met de vrijwilligers heel belangrijk. Een absolute voorwaarde om de gestelde doelen te bereiken.

In het interview op de vorige pagina met Harry Jas wordt gesproken over 'het organogram' dat door het Technisch Hart van Stoomgemaal De Tuut is opgesteld. Voor de duidelijkheid ziet u onderstaand het complete organogram. Dit geeft de organisatiestructuur van De Tuut weer.

Uit het Motorenmuseum.

In Het Motorenmuseum is iets bijzonders aan de hand! Sinds enkele jaren staat daar de zelfgebouwde Gazelle motorfiets van de Werkgroep Historisch Gemotoriseerd Verkeer, en nu wordt er een tweede motorfiets gebouwd. Het betreft ook weer een zelfbouw project. De hoofdonderdelen zijn een Indian Four frame naar een model uit 1930, een luchtgekoelde NSU 1000 automobielmotor, een aandrijflijn (versnellingsbak en cardan-aandrijving) van een Nimbus motorfiets en plaatwerk van een Harley Davidson.

Hans Jurriëns, een van de vrijwilligers van Het Motorenmuseum vond in 2015 een website met

de tekst "Als je een Indian Four niet kunt betalen, bouw hem dan zelf ". Na het een en ander eens goed bekeken te hebben dacht Hans: "Wat zij kunnen kan ik ook!"

In 2015 begon hij te zoeken naar een NSU 1000 luchtgekoelde automobielmotor. Toen hij die gevonden had werd de motor geheel aangepast met o.a. een nieuw gemaakt carter, een aangepast in- en uitlaatspruitstuk en een volledig ander carburatie systeem. Achter de NSU motor werd een Nimbus motorfiets-versnellingsbak en de bijbehorende cardanaandrijving geplaatst. Al met al kostte dit 3 jaar bouwtijd.

In augustus 2018 was het frame à la Indian Four 1930 gereed en de motor met versnellingsbak, aandrijflijn en wielen konden in het frame gemonteerd worden. Alles net op tijd om dat, wat al enigszins op een motorfiets begon te lijken, te presenteren op onze laatste motoren-dag.

Momenteel wordt er gewerkt aan spatborden en tank. De tank is een verhaal apart. Deze moet met de hand worden gemaakt middels het kloppen van aluminium plaat op een houten mal. Voor het eerste stoomweekend van het seizoen 2019, zoeken we de publiciteit met dit project. Hopelijk krijgt deze motorfiets dan, en daarmee natuurlijk ook het Motorenmuseum, net zoveel aandacht als indertijd de Gazelle motorfiets.

Kijk ook eens op de website van de Werkgroep Historisch Gemotoriseerd Verkeer.

www.hgvmaassenwaal.nl

Of gebruik in Google de zoekwoorden; Alma, Indian, NSU en u ziet mijn inspiratiebronnen.

Toegangsprijzen 2019

Tijdens de stoomweekends en de motorendag is de toegangsprijs € 6,00 p.p.

Het motorenmuseum is dan óók open en bij de prijs inbegrepen. Kinderen t/m 12 jaar onder begeleiding en donateurs met 1 introductie gratis.

- Voor groepen > 15 op afspraak, met rondleiding: € 3,50 voor rondleiding alleen stoomgemaal en € 5,00 voor rondleiding stoomgemaal én motorenmuseum.

Het rondvaartbootje dat door de spuisluis vaart is **uitsluitend** tijdens de stoomweekenden in bedrijf.

Toegangsprijzen buiten de stoomweekenden tijdens de reguliere openingstijden:

- Bezoek stoomgemaal € 3,50 p.p.
- Kinderen t/m 12 jaar, onder begeleiding en donateurs met 1 introductie gratis.

MUSEUM DE TUUT

STOOMGEMAAL EN MOTORENMUSEUM
Erfgoed in Bedrijf

De Tuut 1, 6629 AA Appeltern
T: 0487-541156 info@de-tuut.nl
www.de-tuut.nl

Bij de exploitatie krijgt het Museum intensieve ondersteuning van de Doederij. Zie voor meer informatie: www.doederij.com

Programma 2019

Museumseizoen De Tuut

Het seizoen van Museum De Tuut loopt van 4 mei tot en met 27 oktober 2019.

Gedurende die periode is het museum 6 dagen per week van 11:00 tot 16:00 uur geopend. Op maandag is het museum gesloten.

Over de openingsdagen en -tijden van Het Motorenmuseum wordt nog overleg gepleegd in de eerstvolgende nieuwsbrief wordt u hiervan op de hoogte gesteld.

Zaterdag	04 mei: Seizoensopening met de thematentoonstelling "De geschiedenis van de Stoommachine. De machine die de wereld en de mens veranderde".
Zaterdag	11 en zondag 12 mei: Stoomweekend en tevens Molen- en Gemalendag
Zaterdag	06 en zondag 07 juli: Stoomweekend
Zondag	04 augustus: Maas- Waalse Maaldag
Zaterdag	17 en zondag 18 augustus: Stoomweekend
Zondag	18 augustus: Stationaire Motorendag
Zaterdag	14 en zondag 15 september: Stoomweekend, tevens Open Monumentendag
Zaterdag	19 en zondag 20 oktober: Stoomweekend

Winterlezing over Joan Derk van der Capellen wegens groot succes herhaald.

De derde lezing in het kader van het winterprogramma van De Tuut op 24 februari was geheel volgeboekt. Daarom hebben wij besloten deze lezing nog een keer te herhalen op zondag 10 maart, **onder voorbehoud van voldoende inschrijvingen**. De combinatie van lezing, wandeling en nazit vindt plaats op zondagmiddag 10 maart in Stoomcafé De Tuut en duurt van 14:00–16:00 uur. De entree bedraagt, inclusief koffie/thee en gebak € 10,-.

Deelname graag aanmelden via telefoon: 0487-541156 of per mail via info@de-tuut.nl.

